Ο εν λόγω κανόνας περί μη σωρεύσεως εφαρμόζεται και στην περίπτωση οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει μόνο της νομοθεσίας κράτους μέλους κατά την οποία η κτήση του δικαιώματος επί των παροχών ή των επιδομάτων αυτών εξαρτάται από την προϋπόθεση της ύπαρξης κατοικίας και μόνο.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ MARCO DARMON της 23ης Απριλίου 1985*

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Η Johanna W. M. Kromhout, ολλανδικής ιθαγένειας, διαζεύχθηκε στις 6 Μαρτίου 1981 τον Thomas Beelitz, γερμανικής ιθαγένειας. Από τον Ιανουάριο του 1980 το ζεύγος Beelitz, που κατοικούσε μαζί στη Γερμανία, τελούσε εν διαστάσει και η Kromhout επέστρεψε στις Κάτω Χώρες για να εγκατασταθεί εκεί με τα δύο παιδιά που είχαν γεννηθεί από αυτό το γάμο στις 18 Μαΐου 1973 και στις 3 Δεκεμβρίου 1979.

Από το δεύτερο τρίμηνο 1980, η Kromhout άρχισε να λαμβάνει για τα δύο παιδιά της οικογενειακά επιδόματα δυνάμει του ολλανδικού γενικού νόμου περί οικογενειακών επιδομάτων (Algemene Kinderbijslagwet, στο εξής θα αναφέρεται ως AKW) και ειδικότερα των άρθρων 6 και 7 του νόμου αυτού, που θέτουν ορισμένες προϋποθέσεις ως προς την κατοικία του δικαιούχου και ως προς την ηλικία των τέκνων.

Από την άλλη πλευρά, ο Beelitz, που εξακολούθησε να κατοικεί και να εργάζεται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, εισέπραττε στη χώρα του οικογενειακά επιδόματα για τα δύο αυτά τέκνα και για την ίδια περίοδο, δυνάμει του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71, της 14ης Ιουνίου 1971, κατά το οποίο

« ο εργαζόμενος που υπάγεται στη νομοθεσία κράτους μέλους, εκτός της Γαλλίας, δικαιούται οικογενειακών παροχών για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους κατά τη νομοθεσία του πρώτου κράτους, σαν να κατοικούσαν τα μέλη αυτά στο έδαφός του », τούτο δε παρά το γεγονός ότι ο ομοσπονδιακός νόμος περί οικογενειακών επιδομάτων (Bundeskindergeldgesetz) αποκλείει καταρχήν από το πεδίο εφαρμογής του τα τέκνα που δεν κατοικούν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

Κατά τη δίκη του διαζυγίου, ο Beelitz είχε καταδικαστεί να καταβάλλει διατροφή στην τέως σύζυγό του και να συνεισφέρει στα έξοδα συντηρήσεως και εκπαιδεύσεως των δύο τέκνων μέχρι ποσού 200 περίπου φιορινιών κατά μήνα και για κάθε τέκνο. Δεν είναι γνωστό αν το ποσό αυτό καθορίστηκε αφού ελήφθησαν υπόψη τα οικογενειακά επιδόματα ή οι παροχές που αναφέρονται πιο πάνω. Όπως και να έχει το πράγμα, από το δεύτερο τρίμηνο 1982 το Raad van Arbeid (Συμβούλιο Εργασίας που εδρεύει στο Leiden), οργανισμός αρμόδιος για τη χορήγηση και την καταβολή των εν λόγω παροχών, αρνήθηκε να καταβάλλει στην Kromhout ακέραιο το ποσό των οικογενειακών επιδομάτων.

Στην απόφασή του, που κοινοποιήθηκε στις 7 Οκτωβρίου 1982, το Raad van Arbeid αναφέρεται στις συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 6 του AKW, του προαναφερθέντος άρθρου 73

* Μετάφραση από τα γαλλικά.

του κανονισμού 1408/71, καθώς και του άρθρου 10 του κανονισμού 574/72 της 21ης Μαρτίου 1972.

Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 1, του AKW,

« 1) Ασφαλίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου κάθε πρόσωπο που έχει συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας του, υπό την προϋπόθεση ότι:

α) κατοικεί στο Βασίλειο

β) δεν κατοικεί μεν στο Βασίλειο, υπόκειται όμως στο φόρο εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες τις οποίες παρέχει εντός του Βασιλείου ».

Κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο α), πρώτη περίοδος, του κανονισμού 574/72:

« Το δικαίωμα επί των οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων που οφείλονται μόνον κατά τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, κατά την οποία η κτήση του δικαιώματος των παροχών ή επιδομάτων αυτών δεν εξαρτάται από προϋποθέσεις ασφαλίσεως ή απασχολήσεως, αναστέλλεται εφόσον κατά τη διάρκεια της ιδίας περιόδου και για το ίδιο μέλος της οικογενείας:

α) οφείλονται παροχές κατ' εφαρμογή των άρθρων 73 ή 74 του κανονισμού... ».

Το Raad van Arbeid έκρινε ότι από το δεύτερο τρίμηνο του έτους 1982 η Kromhout δεν είχε « δικαίωμα λήψεως οικογενειακών επιδομάτων δυνάμει του ολλανδικού δικαίου για τα δύο τέκνα της, παρά μόνο κατά το μέτρο που το ύψος τους υπερβαίνει το ύψος των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας ». Σε μια από τις αιτιολογικές σκέψεις της απόφασης αναφερόταν ότι το ύψος των ολλανδικών οικογενειακών επιδομάτων υπερβαίνει το ύψος των γερμανικών οικογενειακών επιδομάτων. Για την προηγούμενη περίοδο, η Kromhout απηλλάγη από την υποχρέωση αποδόσεως των χρηματικών ποσών που είχε ήδη εισπράξει, με την αιτιολογία ότι δεν μπορούσε ευλόγως να γνωρίζει ότι το ποσό που εισέπραττε υπερέβαινε αυτό που δικαιούνταν.

Δεδομένου ότι ο Beelitz δεν κατέβαλλε περαιτέρω στην Kromhout τα επιδόματα που εισέπραττε ο ίδιος, ο αρμόδιος ολλανδικός οργανισμός επιχείρησε να επιτύχει από τον αντίστοιχο γερμανικό την απευθείας καταβολή στις Κάτω Χώρες των επιδομάτων που καταβάλλονταν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Το αίτημα αυτό απορρίφθηκε με την αιτιολογία ότι δεν ήταν δυνατή η καταβολή σε πρόσωπο άλλο από τον δικαιούχο του επιδόματος, αφού ο Beelitz εκπλήρωνε τις υποχρεώσεις διατροφής που του είχαν επιβληθεί με δικαστική απόφαση.

Στις 15 Νοεμβρίου 1982, η Kromhout άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Raad van Beroep που εδρεύει στη Χάγη, ζητώντας να της αναγνωριστεί πλήρες δικαίωμα επί των ολλανδικών επιδομάτων για τα δύο παιδιά της. Το δικαστήριο αυτό έθεσε εξ ιδίας πρωτοβουλίας και για πρώτη φορά στους διαδίκους ερώτηση ως προς τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζονται οι προαναφερθέντες κοινοτικοί κανονισμοί 1408/71 και 574/72.

Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η Kromhout έχει ίδιο δικαίωμα επί των οικογενειακών επιδομάτων δυνάμει του AKW και ότι δεν ανήκει στην κατηγορία των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κοινοτικοί κανονισμοί, το Raad van Beroep επιθυμούσε να αποσαφηνιστεί το ζήτημα της έκτασης εφαρμογής των κανονισμών, καθώς και το ζήτημα αν οι κανονισμοί αυτοί μπορούν να επηρεάσουν δικαίωμα που έχει κτηθεί αποκλειστικά δυνάμει εθνικής νομοθεσίας. Οι παρατηρήσεις των διαδίκων κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης το ώθησαν να διατυπώσει τα ακόλουθα τέσσερα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Αρκεί για την εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο α), πρώτη περίοδος, του κανονισμού 574/72 το τέκνο υπέρ του οποίου καταβάλλεται (ως μέλους της οικογένειας) το οικογενειακό επίδομα να περιλαμβάνεται μεταξύ των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κανονισμοί ή πρέπει να περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων αυτών όλοι όσοι έχουν βάσει της εσωτερικής νομοθεσίας το δικαίωμα να τους καταβληθεί οικογενειακό επίδομα ή λαμβάνουν οικογενειακό επίδομα;

2) Αν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι ότι δεν χρειάζεται όλοι όσοι έχουν το δικαίωμα να τους καταβληθεί οικογε-

νειακό επίδομα ή λαμβάνουν οικογενειακό επίδομα να περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κανονισμοί, σημαίνει αυτό ότι, κατ' εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο α), πρώτη περίοδος, του κανονισμού 574/72, επιτρέπεται η αναστολή του δικαιώματος επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται βάσει της εσωτερικής νομοθεσίας και μόνο στους ασφαλισμένους που δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κανονισμοί;

3) Επιτρέπεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο α), πρώτη περίοδος, του κανονισμού 574/72 η αναστολή του δικαιώματος επί των οικογενειακών επιδομάτων που οφείλονται βάσει της εσωτερικής νομοθεσίας και μόνο για τα μέλη της οικογένειας τα οποία βάσει άλλου νομικού συστήματος περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κανονισμοί;

4) Το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72 εφαρμόζεται στις νομοθετικές ρυθμίσεις σαν τον Algemene Kinderbijslagwet (ολλανδικό γενικό νόμο περί οικογενειακών επιδομάτων) — σύμφωνα με τον οποίο η κτήση του δικαιώματος επί των οικογενειακών επιδομάτων εξαρτάται από ασφάλιση — εφόσον η ύπαρξη της ασφάλισης αυτής εξαρτάται μόνο από την ύπαρξη κατοικίας; »

Με άλλα λόγια, το Raad van Beroep σας ερωτά:

— αν χρειάζεται, για να εφαρμοστεί ο προαναφερθείς κανόνας περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, όχι μόνο αυτός *υπέρ του οποίου* καταβάλλονται οι παροχές (εν προκειμένω το τέκνο), αλλά και *όλοι* οι δικαιούχοι *στους οποίους* καταβάλλονται ή μπορούν να καταβληθούν τα επιδόματα (εν προκειμένω οι *δύο* γονείς), να περιλαμβάνονται μεταξύ των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κοινοτικοί κανονισμοί (ερώτημα 1)·

— στην περίπτωση που δεν απαιτείται η συνδρομή της δεύτερης αυτής προϋπόθεσης, αν ο κανόνας περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως μπορεί να αντιταχθεί:

  — σε ένα δικαιούχο, ο οποίος απέκτησε το δικαίωμά του αποκλειστικά δυνάμει εθνικής νομοθεσίας και ο οποίος δεν εμπίπτει προσωπικά στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω κανονισμών (ερώτημα 2)·

  — σε ένα δικαιούχο, ο οποίος απέκτησε το δικαίωμά του αποκλειστικά δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, λόγω όμως μέλους της οικογένειάς του, το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανονισμών αυτών (ερώτημα 3)·

— τέλος, ποια ερμηνεία πρέπει να δοθεί στο επίμαχο άρθρο 10 ως προς τις « προϋποθέσεις ασφαλίσεως » τις οποίες αναφέρει (ερώτημα 4).

2. Το πρώτο ερώτημα που υποβάλλει το Raad van Beroep εξηγείται από την κατάσταση της Kromhout ως διαζευγμένης. Πράγματι, δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, κατά το οποίο

« ο παρών κανονισμός ισχύει για (τους) μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη... καθώς και για τα μέλη της οικογένειάς τους... »,

και του άρθρου 1, στοιχείο στ), του ίδιου κανονισμού, κατά το οποίο

« ως "μέλος της οικογένειας" νοείται κάθε πρόσωπο που ορίζεται ή αναγνωρίζεται ως μέλος της οικογένειας ή που ορίζεται ως μέλος του νοικοκυριού από τη νομοθεσία, δυνάμει της οποίας καταβάλλονται οι παροχές... »,

η Kromhout, αν δεν είχε λυθεί ο γάμος της, θα θεωρούνταν πιθανότατα ως μέλος της οικογένειας και επομένως η κατάστασή της θα διεπόταν από τους κοινοτικούς κανονισμούς 1408/71 και 574/72.

Η προσφεύγουσα στην κύρια δίκη υποστήριξε ότι, εφόσον ελάμβανε επίδομα δυνάμει του ολλανδικού δικαίου και μόνο, δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν στην περίπτωσή της οι κοινοτικές διατάξεις, δεδομένου ότι αυτές δεν προβλέπουν την περίπτωση του διαζυγίου.

Για την επίλυση της δυσχέρειας αυτής, πρέπει, όπως άλλωστε υποδεικνύουν η Επιτροπή και το Raad van Arbeid του Leiden, να αναζητηθεί *υπέρ τίνος* έχουν θεσπιστεί τα οικογενειακά επιδόματα. Πρέπει επομένως να εξετάσουμε ποιο σκοπό εξυπηρετούν τα συστήματα των οικογενειακών επιδομάτων, να αναζητήσουμε δηλαδή το γενεσιουργό στοιχείο του δικαιώματος επί των παροχών αυτών. Προκειμένου για τα οικογενειακά επιδόματα, το στοιχείο αυτό είναι ιδίως — και αυτό ισχύει εν προκειμένω — η ύπαρξη ενός ή περισσοτέρων τέκνων. Πράγματι, κατά το άρθρο 1, στοιχείο κα), ψηφίο ιι), του κανονισμού 1408/71,

« ως " οικογενειακό επίδομα " νοείται η περιοδική παροχή εις χρήμα που χορηγείται αποκλειστικά ανάλογα με τον αριθμό και, ενδεχομένως, την ηλικία των μελών της οικογένειας ».

Κατά το άρθρο 1, στοιχείο κα), ψηφίο ι), του ίδιου κανονισμού, οι παροχές αυτές έχουν ως σκοπό « να αντισταθμίσουν τα οικογενειακά βάρη... ».

Στην υπό κρίση περίπτωση, η ύπαρξη δύο τέκνων οδήγησε στη γένεση για την ίδια περίοδο δύο παράλληλων δικαιωμάτων επί οικογενειακών επιδομάτων, ενός για τη μητέρα, δυνάμει εθνικής νομοθεσίας, και ενός άλλου για τον πατέρα, δυνάμει κοινοτικής διατάξεως, του άρθρου 73 του κανονισμού 1408/71, στο οποίο αναφέρεται ρητά ο αρμόδιος γερμανικός οργανισμός στο έγγραφο που απηύθυνε στις 26 Μαΐου 1980 προς το Raad van Arbeid του Leiden. Η Κατάσταση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε υπέρμετρη αντιστάθμιση των οικογενειακών βαρών που προκύπτουν από την ύπαρξη τέκνων.

Σκοπός της κοινοτικής ρύθμισης είναι η κοινωνική εξασφάλιση των μελών των οικογενειών των μισθωτών. Είναι πέραν αμφισβητήσεως ότι ο Beelitz είναι μισθωτός και ότι τα παιδιά του είναι μέλη της οικογένειάς του. Ωστόσο, η κοινοτική ρύθμιση δεν επιδιώκει, ούτε και μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα, να επιβάλει σε έναν κοινωνικό οργανισμό να συμμετέχει πέραν του κανονικού στα οικογενειακά βάρη που προκύπτουν από μία και την αυτή κατάσταση για μία και την αυτή περίοδο.

Επομένως, από τη στιγμή που το τέκνο ανήκει, ως μέλος της οικογένειας του ενός από τους δύο γονείς, στην κατηγορία των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κοινοτικοί κανονισμοί και προκύπτει για το λόγο αυτό δυνατότητα σωρεύσεως με άλλο δικαίωμα της ίδιας φύσης, το οποίο έχει αποκτήσει ο άλλος γονέας, πρέπει να εφαρμοστούν οι κανόνες του κοινοτικού δικαίου περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως, προκειμένου να αποφευχθεί ο αδικαιολόγητος πλουτισμός, έστω και αν ο δεύτερος γονέας δεν εμπίπτει προσωπικά, λόγω της οικογενειακής του καταστάσεως, στο πεδίο εφαρμογής των κανονισμών αυτών.

Η συλλογιστική αυτή, που στηρίζεται στο σκοπό της ύπαρξης του δικαιώματος λήψεως οικογενειακών επιδομάτων, ενισχύεται από την απόφασή σας στην υπόθεση Robards (υπόθεση 149/82, απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 1983, Συλλογή σ. 171), στην οποία αναφέρθηκε η Επιτροπή. Στην υπόθεση εκείνη, είχατε να αποφανθείτε επί της εφαρμογής του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο α), *δεύτερη περίοδος*, του κανονισμού 574/72, το οποίο, σε περίπτωση σωρεύσεως, δίνει προτεραιότητα στις παροχές εκείνου του κράτους μέλους, στο έδαφος του οποίου κατοικούν τα παιδιά και όπου ασκεί επαγγελματική δραστηριότητα ένας από τους δικαιούχους, που εν προκειμένω ήταν διαζευγμένος. Δεχτήκατε ότι

« ... το αν υφίσταται ή όχι ο δεσμός του γάμου μεταξύ των δύο γονέων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να λάβουν παροχές *για το ίδιο τέκνο*[1] δεν αποτελεί παράγοντα που να δικαιολογεί διαφορετική απάντηση στο πρόβλημα της σωρεύσεως των παροχών, το οποίο προορίζεται να επιλύσει η εν λόγω διάταξη. Εφόσον ληφθεί υπόψη ο σκοπός της διατάξεως αυτής, δεν θα πρέπει να της δοθεί στενή ερμηνεία. »

Το Δικαστήριο δέχτηκε δηλαδή ότι το κρίσιμο στοιχείο στα οικογενειακά επιδόματα είναι όντως η ύπαρξη του τέκνου υπέρ του οποίου

1 — Η υπογράμμιση είναι δική μου.

γεννώνται τα δικαιώματα, ανεξάρτητα από την οικογενειακή κατάσταση των γονέων του. Η απόφασή σας νομίζω ότι μπορεί να επεκταθεί χωρίς δυσχέρεια και στην *πρώτη περίοδο* του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο α), διότι το κείμενο αυτό περιέχει ως σύνολο μία διάταξη περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως δικαιωμάτων επί οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων, οι δε δύο περίοδοι του στοιχείου α) αφορούν δύο διαφορετικές πραγματικές καταστάσεις, δηλαδή την επαγγελματική δραστηριότητα ενός μόνο ή και των δύο γονέων.

Επομένως, σας προτείνω να αποφανθείτε ότι ο κανόνας περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως μπορεί να αντιταχθεί εφόσον το τέκνο υπέρ του οποίου καταβάλλονται οι παροχές εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των προαναφερθέντων κανόνων.

3. Στο δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί κοινή απάντηση που να αναφέρεται στη σχέση μεταξύ των δικαιωμάτων που έχουν κτηθεί αποκλειστικά δυνάμει εθνικής νομοθεσίας και των δικαιωμάτων που προκύπτουν από το κοινοτικό δίκαιο. Στον τομέα αυτό η νομολογία σας έχει παγιωθεί αρκούντως. Από το άρθρο 51 της Συνθήκης και από τους κανόνες που εκδόθηκαν κατ' εφαρμογή της διατάξεως αυτής αντλήσατε τις ακόλουθες αρχές:

« Η κοινοτική ρύθμιση δεν μπορεί, εκτός αν υπάρχει ρητή εξαίρεση σύμφωνη προς τους σκοπούς της Συνθήκης, να εφαρμοστεί κατά τρόπο που να στερεί τον διακινούμενο εργαζόμενο ή τους εξ αυτού έλκοντες δικαιώματα από τη δυνατότητα να υπαχθεί στις ευεργετικές διατάξεις μέρους της νομοθεσίας κράτους μέλους » (υπόθεση 100/78, Rossi, απόφαση της 6ης Μαρτίου 1979, Rec. σ. 844, σκέψη 14).

Αμέσως μετά, σε δύο υποθέσεις που αφορούσαν τα οικογενειακά επιδόματα (υπόθεση 733/79, Laterza, απόφαση της 12ης Ιουνίου 1980, Rec. σ. 1915· υπόθεση 104/80, Beeck, απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 1981, Συλλογή σ. 503) δώσατε τις ακόλουθες διευκρινίσεις:

« Ο κανονισμός 1407/71, θεσπίζοντας και αναπτύσσοντας τους κανόνες περί συντονισμού των εθνικών νομοθεσιών, εμπνέεται ... από τη θεμελιώδη αρχή, που διατυπώνεται στην έβδομη και την όγδοη αιτιολογική σκέψη, κατά την οποία οι κανόνες αυτοί πρέπει να εξασφαλίζουν στους εργαζόμενους που διακινούνται εντός της Κοινότητας το σύνολο των παροχών που έχουν αποκτήσει στα διάφορα κράτη μέλη με " ανώτατο όριο την υψηλότερη " από τις παροχές αυτές » (υπόθεση 733/79, σκέψη 8 εν τέλει).

« Δυνάμει μιας πάγιας νομολογίας που εμπνέεται από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων και από τους αντικειμενικούς σκοπούς του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΟΚ, ένας κανόνας που αποσκοπεί στην αποτροπή της σωρεύσεως οικογενειακών επιδομάτων δεν εφαρμόζεται, παρά μόνο κατά το μέτρο που δεν αποστερεί χωρίς λόγο τους ενδιαφερόμενους από δικαίωμα επί παροχών που βασίζεται στη νομοθεσία ενός κράτους μέλους » (υπόθεση 104/80, σκέψη 12).

Έτσι, από την ερμηνεία των κανονισμών 1408/71 και 574/72 προκύπτει ότι πρέπει να διατηρηθεί το ευνοϊκότερο δικαίωμα που έχει κτηθεί αποκλειστικά δυνάμει της νομοθεσίας κράτους μέλους, παρά την ύπαρξη κανόνα περί μη σωρεύσεως, ο οποίος, στην περίπτωση αυτή, μπορεί να εφαρμοστεί « μερικώς » μόνο (προαναφερθείσα υπόθεση 104/80, σκέψη 12 εν τέλει).

Η νομολογία αυτή επιβεβαιώθηκε πρόσφατα, στην απόφαση επί της υποθέσεως D'Amario (υπόθεση 320/82, απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1983, Συλλογή σ. 3811, σκέψη 10), η οποία αφορά τη χορήγηση συντάξεως ορφανού, αναφέρεται ρητά στην προηγούμενη νομολογία σας και υπενθυμίζει τη θεμελιώδη αυτή αρχή που προκύπτει από τους σκοπούς του άρθρου 51 της Συνθήκης και των κανονισμών που έχουν εκδοθεί προς εκτέλεσή του.

Σας προτείνω, επομένως, να δώσετε καταφατική απάντηση στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

4. Το τέταρτο και τελευταίο ερώτημα του παραπέμποντος δικαστηρίου προκύπτει από τον προβληματισμό του ως προς το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή αναφέρεται σε επιδόματα, η κτήση των οποίων δεν εξαρτάται από προϋποθέσεις *ασφαλίσεως* ή απασχολήσεως μισθωτού. Ο AKW όμως εισάγει ρύθμιση σχετικά με την υποχρεωτική ασφάλιση ως προς τα οικογενειακά επιδόματα.

Το παραπέμπον δικαστήριο σημειώνει ότι στα άρθρα 6 και 7 γίνεται λόγος περί « ασφαλισμένου » και ότι, κατά το άρθρο 6, ως ασφαλισμένος νοείται ο κάτοικος ή και ο μη κάτοικος, ο οποίος όμως φορολογείται στις Κάτω Χώρες λόγω της μισθωτής εργασίας την οποία ασκεί στη χώρα αυτή.

Το δικαστήριο αυτό ζητεί την ερμηνεία της έκφρασης « προϋπόθεσεις ασφαλίσεως » και ερωτά αν η προϋπόθεση κατοικίας για να είναι κάποιος « ασφαλισμένος », την οποία θέτει η εθνική νομοθεσία, συμβιβάζεται με τον ορισμό που πρέπει να δοθεί.

Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος του Raad van Arbeid διευκρίνισε, κατόπιν ερωτήσεώς σας, ότι η κοινωνική ασφάλιση ως προς τα οικογενειακά επιδόματα παρέχεται αυτόματα σε κάθε κάτοικο ανεξάρτητα από το εισόδημά του. Επομένως, δεν υπάρχει κατ' ανάγκη σύνδεσμος μεταξύ δικαιώματος επί παροχής, αφενός, και εισοδήματος, εισφοράς ή απασχολήσεως μισθωτού, αφετέρου.

Για να γίνει αντιληπτή η έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 1, πρέπει, όπως έπραξε και η Επιτροπή, να μελετηθεί η όλη οικονομία των διατάξεων περί μη σωρεύσεως δικαιωμάτων επί οικογενειακών παροχών ή επιδομάτων. Το άρθρο 76 του κανονισμού 1408/71 και το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72 αποτελούν κανόνες συμπληρωματικούς (πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mancini στην προαναφερθείσα υπόθεση 149/82, Robards, ιδίως σσ. 190 έως 193).

Το άρθρο 76 του κανονισμού 1408/71 αναστέλλει το δικαίωμα επί οικογενειακών παροχών που έχει κτηθεί δυνάμει των άρθρων 73 και 74 του ίδιου κανονισμού, αν οφείλονται επίσης άλλα οικογενειακά επιδόματα δυνάμει της νομοθεσίας του κράτους μέλους όπου κατοικούν τα μέλη της οικογένειας λόγω της *ασκήσεως* επαγγελματικής δραστηριότητας.

Το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72 αφορά τις περιπτώσεις κατά τις οποίες συντρέχουν εκ παραλλήλου το δικαίωμα επί οικογενειακών επιδομάτων δυνάμει των άρθρων 73 και 74 και το δικαίωμα επί οικογενειακών επιδομάτων *χωρίς* απασχόληση μισθωτού, χωρίς δηλαδή επαγγελματική δραστηριότητα, και στην περίπτωση αυτή αναστέλλεται το δεύτερο δικαίωμα, ολικώς ή μερικώς.

Και στις δύο περιπτώσεις, το δικαίωμα που έχει κτηθεί λόγω επαγγελματικής απασχολήσεως κατισχύει εκείνου που έχει κτηθεί βάσει άλλου κριτηρίου.

Εξάλλου, ένα άλλο κριτήριο μπορεί να είναι η καταβολή εισφορών. Το ζήτημα αυτό όμως δεν τίθεται στην υπό κρίση υπόθεση. Πρέπει, επομένως, να συναχθεί ότι, δυνάμει των συνδυασμένων διατάξεων των προαναφερθέντων άρθρων, το δικαίωμα που έχει κτηθεί λόγω επαγγελματικής δραστηριότητας μισθωτού κατισχύει του δικαιώματος που έχει κτηθεί χωρίς αντιπαροχή, απασχόληση μισθωτού ή ασφάλιση, παραδείγματος χάρη δυνάμει του τόπου κατοικίας και μόνο.

Αυτό επιβεβαιώνεται από τη θέσπιση του άρθρου 10 του κανονισμού 574/72, όπως τροποποιήθηκε από τον κανονισμό 878/73 της 21ης Μαρτίου 1973 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 232), που εκδόθηκε για να ληφθούν υπόψη οι ιδιομορφίες των εσωτερικών νομοθεσιών των τριών νέων κρατών μελών της Κοινότητας, κατά τις οποίες το δικαίωμα επί οικογενειακών παροχών στηριζόταν αποκλειστικά στο γεγονός της κατοικίας των μελών της οικογένειας στο εθνικό τους έδαφος, χωρίς διάταξη περί απαγορεύσεως της σωρεύσεως δικαιωμάτων που έχουν κτηθεί είτε στο εσωτερικό είτε στο εξωτερικό (πρβλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Mayras στην υπόθεση 9/79, Koschniecke, Rec. 1979, σ. 2727). Βάσει

του νέου κανόνα περί μη σωρεύσεως, το δικαίωμα που έχει κτηθεί λόγω απασχολήσεως μισθωτού, έναντι αντιπαροχής δηλαδή, κατισχύει εκείνου που έχει κτηθεί χωρίς αντιπαροχή.

Επομένως, το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 574/72 πρέπει να θεωρηθεί ότι εφαρμόζεται στη νομοθεσία κατά την οποία το δικαίωμα επί οικογενειακών επιδομάτων εξαρτάται μόνο από την προϋπόθεση κατοικίας.

5. Προτείνω, επομένως, να απαντήσετε ως εξής στο Raad van Beroep της Χάγης:

1) Για την εφαρμογή του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο α), πρώτη περίοδος, του κανονισμού 574/72, αρκεί το τέκνο, υπέρ του οποίου εισπράττεται το οικογενειακό επίδομα, να εμπίπτει προσωπικά, υπό την ιδιότητά του ως μέλους της οικογένειας ενός από τους δικαιούχους του επιδόματος, στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού.

2) Η νομοθεσία κράτους μέλους, δυνάμει της οποίας το δικαίωμα επί οικογενειακών επιδομάτων εξαρτάται απλώς από την προϋπόθεση κατοικίας, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης αυτής.

3) Όταν καταβάλλονται οικογενειακά επιδόματα σε δύο κράτη μέλη υπέρ του ίδιου τέκνου και για την ίδια χρονική περίοδο, αφενός, μόνο δυνάμει εθνικής νομοθεσίας και σε ένα δικαιούχο ο οποίος δεν ανήκει στην κατηγορία των προσώπων στα οποία εφαρμόζονται οι κανονισμοί 1408/71 και 574/72, και, αφετέρου, λόγω μέλους της οικογένειας το οποίο ανήκει στην κατηγορία των προσώπων αυτών, η προαναφερθείσα διάταξη του κανονισμού 574/72 επιτρέπει την αναστολή, μέχρι του ύψους ως προς το οποίο υπάρχει σώρευση, του οικογενειακού επιδόματος που οφείλεται δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας και μόνο.